

Lokale retningslinjer for muntlig eksamen for elever

I *Forskrift til Opplæringslova*, [kapittel 3 V](#), gis en del felles nasjonale retningslinjer for muntlig eleveksamen. *Rundskriv Udir 02-2020* utdyper og gir en fortolkning av forskriften. Utover dette er lokalt gitt eksamen skoleeiers ansvar. Skoleeier skal sikre likhet for elevene gjennom felles rammeverk og enhetlig praksis innad i fylket. Derfor kan skoleeier fastsette lokale retningslinjer som utfyller nasjonale bestemmelser for å sikre trygghet og forutsigbarhet for elever og faglærere.

Retningslinjene har òg til hensikt å lette samarbeidet mellom faglærer/eksaminator og ekstern sensor.

Forberedelse

- Elevene varsles om trekket 48 timer før eksamen, det vil si hvilket fag de skal opp i. Meldingen bør komme så nær 48 timer før som mulig, men se øvrige detaljer i *Forskrift til Opplæringslova* [§ 3-26](#)
- Elevene informeres om vurderingsveiledning, den praktiske eksamensavviklingen og formelle sider ved eksamen mm (i den grad dette ikke er gjort tidligere). Elevene skal ikke få oppgitt noe om oppgaver/tema/emne eller liknende på dette tidspunktet.
- Muntlig eksamen har en obligatorisk forberedelsesdel som elevene skal få tilgang til 24 timer før eksamen begynner.
- Det er normalt faglærer (= eksaminator) som deler ut/gir tilgang til forberedelsen og møter elevgruppen for veiledning, men der dette ikke lar seg gjøre (pga. annen sensur eller andre tvingende årsaker), kan en fagpedagogisk leder eller annen faglærer være stedfortreder.
- Når forberedelsesdelen av eksamen starter (24 timer før eksamen begynner), får elevene tildelt et tema eller en problemstilling, som skal danne utgangspunktet for eksamineringen.
- Temaet/problemstillingen som gis, må ikke være for snever siden forskriften presiserer at elevene må kunne få vist kompetansen i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Temaet/problemstillingen må ta utgangspunkt i sentrale deler av fagets læreplan på en slik måte at den favner bredden i faget og gir rom for individuelle utfordringer. Fagets egenart og elevenes nivå vil bestemme om elevene selv velger/lager problemstilling innenfor et lærergitt tema, eller om det foretas trekking av temaer/problemstillinger gitt av lærer. Det gitte temaet må være såpass vidt at elevene får vist at de kan kombinere og anvende kunnskap på flere nivåer. Temaet/problemstillingen må gi rom for elevens refleksjon og fordypning.

Temaet/problemstillingen eleven har forberedt, skal være utgangspunkt for eksamineringen. Dette innebærer at temaet/problemstillingen må være tilstrekkelig omfattende til at det vil være naturlig å trekke inn flere deler av læreplanen under selve eksamineringen. Hensikten er at eleven får mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen.

Elevene må få veiledning i å se sammenhengen mellom temaet/problemstillingen og læreplanen i faget. En eksamen som bare prøver noen få kompetansemål, vil være i strid med prinsippet om at eleven skal få mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig. Det er derfor avgjørende at skolene/faglærerne utarbeider gode temaer/problemstillinger som er egnet til å prøve elevene i så stor del av faget som mulig (*Rundskriv Udir 2-2020*).

- Forberedelsesdelen er en obligatorisk skoledag dagen før eksamen, der alle hjelpemiddel er tillatt. Dette betyr at elevene skal møte på skolen, kunne

samarbeide med andre og ha tilgang til veiledning fra en faglærer. Faglærer kan svare på spørsmål og veilede i forberedelsestiden, men ikke undervise.

- En del muntlige partier i Nordland vil måtte gå som ettermiddagspartier. Da skal forberedelsen deles ut kl. 14.00 slik at også disse elevene får et pedagogisk tilbud og et møte med faglærer. Dersom elevene ønsker det, må de ha anledning til å kontakte en faglærer for veiledning også neste formiddag slik at det ikke oppstår ulikheter mellom elever på formiddagspartier og ettermiddagspartier.
- Skolen tilrettelegger for at elevene får bruke alle hjelpemidler og at de får tilgang til de læremidlene og de læringsarenaene de har behov for i forberedelsestiden.
- Skolen har ansvaret for hvordan man for øvrig organiserer forberedelsesdagen.
- Lokalt gitt muntlig eksamen med 24 timers forberedelsesdel skal ikke gjennomføres på mandager og dagen etter høytidsdager og helligdager. Hensikten med denne regelen er å sikre at alle elever får tilnærmet like lang forberedelsestid.

Gjennomføring

- Elevens eksamenstid skal ikke overskride 30 minutter (jfr. [Udir 2-2020](#)).
- Den muntlige eksamineringen/samtalen skal ta utgangspunkt i og bygge videre på tema/problemstilling fra forberedelsesdelen på en slik måte at eleven får vist sin individuelle kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen.
- Dersom eleven ønsker det, er det anledning til å starte eksamen med en forberedt presentasjon basert på arbeidet i forberedelsestiden, men dette er ikke lenger et krav. Hensikten med denne endringen er å gi mulighet for å velge blant flere relevante måter å vise kompetanse på tilpasset det aktuelle faget. Dersom eleven velger å starte med en presentasjon, vil det være naturlig å ta utgangspunkt i denne presentasjonen for videre eksaminasjon/samtale, men det er viktig at eksaminasjonen også omfatter andre relevante deler av læreplanen knyttet til temaet fra forberedelsen slik at eleven i størst mulig grad får anledning til å vise sin kompetanse i faget. Tiden som går med til en eventuell presentasjon skal ikke overstige 10 minutter.
- Under eksamineringen/samtalen skal det stilles spørsmål som er oppklarende, utdypende og utvidende.
- Eksamineringen skal gi eleven mulighet til å vise sin kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Under eksamen kan eleven prøves i flere, relevante deler av læreplanen enn det som kan leses direkte ut av tema/problemstilling fra forberedelsen. Utdanningsdirektoratet ser dette i sammenheng med at temaet/problemstillinga elevene får i forberedelsen, må være tilstrekkelig omfattende til at kravene i forskriftsteksten blir ivaretatt.
- Elevene må møte utfordringer som får fram oversikt og sammenheng mer enn kun reproduksjon av et enkelt/snevert tema. Spørsmålene må utformes slik at eleven får fram faglig selvstendighet og kompetanse, og de skal utfordre eleven til å vise forståelse og refleksjon.
- Dersom eleven velger å innlede med en forberedt presentasjon, kan presentasjonen støttes og illustreres ved hjelp av bilder, powerpoint, andre digitale og multimediale verktøy, tavlebruk, notatark eller liknende. For noen fags vedkommende vil dette være kompetansemål i læreplanen.
- Dersom eleven velger å benytte seg av presentasjon, bør hun/han i størst mulig grad fortelle fritt med utgangspunkt i en disposisjon eller ei momentliste (ikke lese opp et ferdig manuskript).
- Dersom man i engelsk eller fremmedspråk velger å bruke lyttmateriell til muntlig eksamen, skal dette være en del av den ordinære forberedelsen og/eller inngå i den tiden eleven har til rådighet under selve eksamenen. En lytteprøve skal ikke gis i tillegg til gjennomføringen av eksamen, f.eks. som en ekstra forberedelsesdel rett før eksamen starter.
- Siktemålet med eksaminasjonen er å avdekke kvaliteten på elevens kompetanse i faget. Det innebærer at sensorene skal lete etter den kompetansen eleven har og ikke lete etter det eleven ikke kan.

- Alle eksamener skal vurderes av to sensorer. Ved eksamen som krever eksaminator, skal den ene sensoren være eksaminator. Dette vil normalt være elevenes faglærer, men i noen tilfeller kan det også være en annen lærer fra skolen. Ekstern sensor kan komme med tilleggsspørsmål og be om avklaringer der dette er nødvendig.

Vurdering

- Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. For læreplaner etter LK20 gjelder at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget i læreplanen (*Forskrift til Opplæringslova § 3-3*)
- Karakteren settes på grunnlag av prestasjonen under eksamen.
- Dersom eleven har med seg et ferdig 'produkt', herunder en forberedt presentasjon, så skal ikke dette vurderes som sådan – det er elevenes faglige prestasjon der og da sammen med utdypninger og svar i den etterfølgende samtalen som sammen skal vurderes. Opplesing av et ferdigskrevet manus vil ha mindre verdi som vurderingsgrunnlag enn en friere presentasjon ved hjelp av stikkord, bilder, punkter, plansjer, tabeller eller lignende som forklares. Eksamenskarakteren skal gi uttrykk for den kompetansen hver enkelt elev viser på eksamen (*§3-22*)
- Dersom et fag har spesifikke kompetansemål som omfatter digitale framføringer eller sammensatte tekster, vil også en eventuell presentasjon kunne inngå i vurderingsgrunnlaget.
- Ved sluttvurdering og på eksamen må kompetansemålene i faget sees i sammenheng. For fag etter LK20 skal kompetansemålene også ses i lys av det som står under «om faget» i læreplanen.
- Den endelige karakteren skal uttrykke kvaliteten på elevens måloppnåelse, kompetansen eleven har oppnådd i faget og graden av mestring av fagets læreplanmål. Eksamenskarakteren skal gi uttrykk for den kompetansen hver enkelt elev viser på eksamen (*§3-22*)
- De to sensorene drøfter elevens prestasjoner og blir enige om karakter. Dersom det er uenighet om karakteren, avgjør den eksterne sensoren (*§ 3-28*)
- De to sensorene blir på forhånd enige om hvorvidt de ønsker å orientere kandidatene om karakter etter hvert eller til slutt. Hver kandidat skal få en muntlig begrunnelse sammen med karakteren.
- Dersom man velger å ta karakteroppgjøret til slutt, er det viktig at vurderingen ikke grupperelateres, men at man vurderer kvaliteten av prestasjonen til den enkelte eleven på grunnlag av den kompetansen eleven viser under eksamen og uavhengig av prestasjonene til de andre i gruppen.
- Kandidaten kan også i etterkant innenfor klagefristen på 10 dager kreve å få en skriftlig grunngiving av karakteren (jfr. *Forskrift til Opplæringslova § 5-7*).
- Ved en eventuell klagesak har både eksaminator og ekstern sensor plikt til å gi en skriftlig redegjørelse for eksamensavviklingen og vurderingen. Sensor bør ta notater under hele eksamen.
- Alle notater oppbevares i ett år.

Andre administrative forhold

- Fylkets eksamenskontor vil så langt det er mulig informere eksterne sensorer om oppdrag 5-6 uker i forveien. Det opplyses om dato og eksamensskole slik at reise kan bestilles, men ikke om fag.
- Fylkets eksamenskontor bestemmer en dato for når faglærer får melding om eksamenstrekke. Fra denne dato kan også ekstern sensor få informasjon om fag.
- Faglærer har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgave (jfr. *Forskrift til Opplæringslova § 3-23*).

- Rektor eller den rektor har delegert ansvaret til, skal kvalitetssikre og godkjenne oppgavesettet før det sendes til sensor.
- Seinest 10 dager før eksamen skal ekstern sensor ha mottatt følgende fra eksamensskolen:
 - Følgeskriv med opplysning om faglærers navn, fag, antall kandidater og tidspunkt for eksamen
 - Oppgavesettet (dvs. forberedelsen som blir utdelt til elevene 24 timer før eksaminasjonen starter og evt. idéer til oppfølgingstemaer for eksaminasjonen)
 - Emneliste (oversikt over stoff, tekstutvalg, elevøvinger og arbeidsmetoder) dersom dette er relevant
 - Honorarskjema for eksterne sensorer som ikke er ansatt i fylkeskommunen
- De ovennevnte dokumenter sendes sensor på en rask og sikker måte, fortrinnsvis digitalt.
- Sensorrapport kommer som et elektronisk spørreskjema. Lenke til rapporten sendes digitalt til ekstern sensor og faglærer/intern sensor. Ekstern sensor leverer reiseregning med honorarskjema gjennom Visma. Sensorer som ikke er ansatt i Nordland fylkeskommune skal få tilsendt honorarskjema fra skolen.
- Sensor må sette seg inn i sentralt og lokalt gitte styringsdokumenter for eksamen, og har et medansvar for at oppgavesettet er i tråd med disse og med fagets læreplan.
- Sensor tar kontakt med faglærer og drøfter eksamensopplegg, oppgaver og vurderingskriterier. Dette bør skje så snart sendingen med oppgavene er mottatt. Oppgavelager kan også kontakte sensor, men ikke før sendingen er forventet mottatt. Både oppgaveforslaget og eventuelle forslag til endringer må begrunnes i kompetansemål i fagets læreplan og følge fylkets retningslinjer. Et reelt samarbeid forutsetter at skolen nøye overholder fristen for utsending av oppgaver til sensor. Faglærer og ekstern sensor har et felles ansvar for at de endelige oppgavene favner bredt og er utarbeidet i henhold til gjeldende regelverk, retningslinjer og læreplan. Det er også viktig at det er enighet om vurderingsgrunnlaget før eksamen tar til. Skoleeier forutsetter at eksaminator og ekstern sensor når enighet, men dersom eksaminator og sensor ikke oppnår enighet om utforming av eksamen eller vurderingskriterier, er det rektor ved eksamensskolen som avgjør (jfr. Forskrift til opplæringsloven [§ 3-23](#) om skoleeiers ansvar for å utarbeide eksamensoppgaver og vurderingskriterier ved lokalt gitt eksamen).
- For å sikre forsvarlig avvikling og sensur, bør et muntlig parti normalt ikke overstige 6-7 kandidater.

Interne referanser

-

Eksterne referanser

1. [Forskrift til opplæringslova, Kapittel 3: Individuell vurdering i grunnskolen og i videregående opplæring](#)
2. [Forskrift til opplæringslova, Kapittel 5: Klage på vurdering](#)
3. [Rundskriv Udir 2-2020: Individuell vurdering](#)